

GILLETTE & L'ORÉAL, WOMEN USA VOL. VI

South Dakota • Tennessee • Texas • Utah • Vermont
Virginia • Washington • West Virginia
Wisconsin • Wyoming

FERDINANDO FREGA

GILLETTE & L'ORÉAL, WOMEN USA — VOL. VI

L'ORÉAL THROUGH GILLETTE · 20

South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, Wyoming. Ang huling yugto ng paglalakbay sa Amerika, at ang tala na nagsasara sa serye.

Kabanata Sero — pinagsasaluhang simula

Ang pambungad na kabanatang ito ay pinagsasaluhan ng lahat ng anim na tomo ng Women of the United States. Buong itong inilalathala rito, at nakatiklop upang mabasa ang serye nang sunud-sunod nang walang pag-uulit.

KABANATA SERO

Dito, ang mundo ay hindi isang teritoryo: isa itong hangganan. Ang North Pole ay hindi tumatanggap, hindi nagpapatawad, walang iniwang puwang para sa pagkakamali. Naghahari ang puti bilang isang ganap na nilalang, tahimik at walang alaala. Ang temperatura ay hindi datos ng panahon: isa itong maninila. Tumatagal nang ilang buwan ang gabi, dinudurog ang mga isip, binabaluktot ang anyo ng mga tao, nilalamon ang kanilang loob.

Kakaunti, maliliit, at sarado ang mga komunidad. Ang mga Inuit, Yupik, at mga mamamayan ng Arctic ay naninirahan kung saan walang sinumang pipiliing manatili. Dito, mahalaga ang bawat isa sa kaligtasan ng pangkat. Kung hindi ka kapaki-pakinabang, nagiging pabigat ka. At ang mga nagiging pabigat ay naglalaho sa

katahimikan, sa niyebe, sa lohika ng isang kapaligirang walang ibinibigay na palugit.

Ang mga base siyentipiko ay nagdaragdag ng isa pang uri ng lamig: ang lamig ng mga herarkiya. Dito, ang babae ay isang bihirang presensiya, isang anomalya na kailangang umangkop o sumuko.

Sa lugar na ito, walang konsepto ng “pagkawala.” Mayroon lamang puting bumubura sa lahat.

Mga babaeng Inuit at Yupik

Ang batang babae ng Arctic ay hindi inaalagaan nang may layaw: inihahanda siya. Maaga niyang natututuhang tiisin ang lamig, ang dilim, at ang gutom. Kailangan niyang maging kapaki-pakinabang sa angkan, dahil dito, ang pagkakakilanlan ay hindi personal. Ito ay may silbi. Pasan ng babae ang pamilya at ang komunidad: pagkain, apoy, mga anak, mga balat ng hayop, pag-aaruga. Walang nagsasalita tungkol sa mga karapatan. Walang nagsasalita tungkol sa kahinaan. May depresyon, ngunit wala itong pangalan. May karahasan, ngunit wala itong mga saksi.

Babae ng mga base siyentipiko

Edukada, may kakayahan, sanay sa disiplina. Dumarating siya bilang mananaliksik, tekniko, at doktor. Agad niyang natutuklasan na hindi kinikilala ng North Pole ang mga titulo. Dito, tibay lamang ng isip ang mahalaga. Pinangingibabawan siya ng mga herarkiyang panlalaki, at anumang tanda ng kahinaan ay binibigyang-kahulugan bilang kahinaan. Isa itong kapaligiran kung saan hindi sapat ang lakas: kailangan ang sukdulang pagpipigil sa sarili.

Babaeng Kanhuranin na “taga-labas”

Lumaki sa kalayaan, dumarating siya na naniniwalang kaya niyang lupigin ang lamig. Ngunit dinudurog siya ng lugar: pag-iisa, makikitid na espasyo, walang-katapusang katahimikan. Ang mga base ay hindi mga komunidad, mga makina ang mga ito. At ang isang babae, sa loob ng makinang dinisenyo ng mga lalaki, ay kailangang lumaban upang hindi maglaho.

Ang Paglalakbay sa Dulo ng Mundo

Ang kapitbahay ko, si Antonio, na kilala bilang Nino, ay ilang taon nang nagkukuwento tungkol sa North Cape, sa araw sa hatinggabi, sa mga buwang walang dilim. Isa itong pangarap na itinatago niya sa bulsa, gaya ng isang bagay na imposible. Isang umaga ng Mayo, pinindot ko ang doorbell niya at ito lamang ang sinabi ko: “Mag-impake ka. Babalik ako sa loob ng isang oras. Babalik tayo pagkaraan ng 30 araw.” Tumingin siya sa akin, nagulat, masaya. Ang asawa niya, nag-aalala, ay nagtanong kung ano ang balak namin. “Habulin ang isang pangarap,” sagot ko.

Sumakay kami sa kotse. Tinitingnan kami ng aming mga asawa na para bang baliw kami. Ngunit totoo ang biyaheng ito. Puno na ng tanong si Nino. “Saan tayo pupunta? Magkano ang dapat kong dalhing pera?” “Relaks ka lang,” sabi ko sa kanya. “Makararating tayo roon sa loob ng 54 na oras. 5,000 km lamang. Nasa bagong Range Rover tayo. Namnamin mo ang biyahe.”

Tuwing 300 km kailangan kong huminto: siya, na labindalawang taong mas matanda sa akin, ay may sariling ritmo. Ako, tubig at mga inumin; siya, kape at mga pangangailangan ng katawan. At habang palayo kami nang palayo, lalo siyang nagkukuwento tungkol sa kanyang buhay. Mga bagay na hindi ko sana nalaman kung hindi dahil sa walang-katapusang daang iyon.

Dalawang lalaking mag-isa sa kotse, laging nag-uusap tungkol sa mga babae. Ang asawa lamang niya ang nakilala niya. Natawa ako. Pinanatag ko siya: “Ganyan din kami.”

Tinanong niya ako kung paano ko napananatiling matino ang isip habang nagmamaneho nang 60 oras. Ikinuwento ko sa kanya ang Rusya, noong sa edad na 22 ay nagmaneho ako nang 51 oras upang makipagkita sa isang babaeng hindi ko pa kailanman nakikilala. “Ang mga distansiya ay hindi hangganan,” sabi ko sa kanya, “Mga dahilan lamang ang mga ito. Kailanman ay wala akong ganoon.”

Ang pagdating sa kaputian

Pumasok kami sa Norway. Isang hostel sa tabi ng daan. Doon namin iiwan ang kotse at magpapatuloy kami sakay ng sled.

Balot na balot ang gabay, hindi mabasa. Nang hubarin niya ang salamin, natuklasan kong babae pala siya. Isang babaeng Norwegian, tahimik, tuwiran, nagyeyelo. Si Nino sa gitna ng sled, siya sa harap, ako, na 190 cm, sa likod, sa pinakahuli.

Maliwanag pa ang araw. Ipinakikita ng relo ko ang oras, ngunit hindi nito sinasabi kung gabi ba o umaga. Iyon ang araw sa hatinggabi. Narating na namin ang North Cape.

Umiyak si Nino. Niyakap niya ako. Sinabi ko sa kanya, tumatawa, “Ingat... baka akalain ng mga tao na bakla tayo.” Nagtawanan kami, ngunit nasa dulo kami ng mundo.

Pagkatapos ay dumating ang hamog na nagyeyelo: -52°C .

Pagpasok sa tunay na Arctic

Dinala nila kami sa isang lalagyang metal upang magpalit ng damit. Napakabibigat na kasuotang may palaman, isinasara ng masalimuot na mga zipper.

Ako ang nagbayad sa gabay. Iniwan si Nino sa isang igloo kasama ang ilang lalaki; ako naman ay iniwan sa isa pa kasama ang isang pamilya: isang matandang lalaki, nasa pagitan ng 70 at 80, at tatlong babae na nasa pagitan ng 30 at 50.

Isa itong saradong mundo. Payak. Malupit.

Nasa isang tabi ang lalaki. Ang mga babae ang nagpapatakbo ng lahat. At ang banyo ay isang burol na limang metro ang layo sa igloo: nagyeyelo ang dumi bago pa sumayad sa lupa. Ang una kong ihi ay naging isang dilaw na bituin ng Arctic. Iyon ang Hilaga na bumabati sa akin.

Ang babaeng nasa katanghaliang-gulang, si Magi, ay nakapagsasalita ng kaunting Ingles. Ang iba ay mga kumpas, mga mata, mga kamay. Ang wika ng lamig.

Nang hindi ko matiyak kung paano gamitin ang kasuotan, siya, nang walang pag-iisip, ay humipo sa aking singit upang ipakita sa akin ang isang nakatagong zipper. Walang malisya, walang hiya: may silbi lamang. Kaligtasan.

Ang tatlong araw sa igloo

Nagdala sila ng pagkain. Tinapang isda, hilaw na isda, atay ng bakalaw, tiyan ng balyena. At mga bola ng pating. Walang mapagpipilian. Walang alternatibo. Iyon ang ibinibigay ng kalikasan.

Pagkatapos ay uminom ako: isang pulang likido. Akala ko alak. Iyon pala ay sinala, pinakuluan, at pinatamis na dugo ng balyena. Ininom ko ito. Binigyan ako nito ng lakas na hindi ko pa kailanman naramdaman. Isang sinaunang enerhiya. Akala ko cocaine. Hindi. Iyon ang Hilaga na pumapasok sa katawan.

Pinagmamasdan ako ng mga babae. Lumabas ang matanda upang mangaso. Nagpahinga ako at uminom ng dugo. Tatlong araw na walang telepono, internet, computer, walang Nino. Ako lamang at sila.

Walang gabi. Liwanag lamang, apoy, yelo, at hininga.

Humiga ang tatlong babae upang matulog. Naghanap ako ng puwesto. Itinaas ng pinakabata ang kanyang braso at sinenyasan akong lumapit. Napahalakhak sila. Hindi ko naintindihan. Sinabi nilang ako raw ang kanilang “Pasko.”

Isang paraan ng pagsasabing tinanggap na ako.

Sinubukan kong bigyan sila ng kaunting pera bilang pasasalamat. Tumanggi sila. Yakap lamang ang gusto nila. At ilang salita sa wikang Calabrian upang madama nilang mas malapit kami.

Doon ko naunawaan ang halaga ng tunay na mga regalo: iyong hindi nabibili at hindi naibebenta.

Ang pamamaalam ng gabay

Pagkaraan ng tatlong araw, dumating ang gabay. Isang oras siyang nakipag-usap sa tatlong babae. Nasa labas ako. Hindi ko naintindihan ang sinasabi nila. Hindi ko iyon negosyo. Iyon ang kanilang wika, ang kanilang mundo, ang kanilang batas.

Sa lalagyan, habang naghuhubad ako, pumasok ang gabay. Mausisa. Tuwiran. Taga-Hilaga. Niyakap niya ako nang mahigpit. Hinalikan niya ako. Kasimputi ng gatas ang kanyang balat. Kasing-asul ng langit ng Agosto ang kanyang mga mata.

Hiniling niyang isama ko siya palayo. Gagawin niya ang lahat upang makaalis sa mundong iyon.

Ngumiti ako nang may paggalang. Hindi ko kaya. Hindi ko dapat.

Isang pangako lamang ang iniwan ko sa kanya: “Kung may kailangan ka, sulatan mo ako. Tutulungan kita.” Tinanggihan pa niya ang pera. Isa siyang magandang babae, ngunit nag-iisa. Isang pag-iisang hindi nakikita mula sa malayo. Isang pag-iisang hindi pinatatawad ng lamig.

Ang pag-uwi

Sinundo namin si Nino. Tuwang-tuwa siya. Ayaw na niyang umuwi. Ngunit may usapan ako sa kanyang asawa.

Ikinuwento niya sa lahat ang kanyang tatlong araw. Nanahimik ako. Kailanman ay wala akong ibinahagi sa lalaki. Sa papel lamang.

At kaya, habang bumabalik si Nino sa kanyang mundo, papunta na ako sa iba. Ibang destinasyon. Ibang pagtatagpo.

Maligayang pagdating.

Epilogo

Hindi ka kinukuha ng Hilaga: binabago ka nito. At hindi ka na nito kailanman

ibinabalik nang buo. Pumupunta ang mga lalaki sa North Pole upang hanapin ang liwanag, ang katahimikan, ang mga larawan, ang mga pangarap. Nananatili ang mga babae upang mabuhay.

Ikinukuwento ng mga lalaki ang kanilang nakita. Inililihim ng mga babae ang kanilang naranasan.

Bumabalik ang mga lalaki. Nananatili ang mga babae. Nananatili sila sa lamig, sa mga bahay na yari sa niyebe, sa mga katahimikang walang nakaririnig. Nananatili sila upang alalayan ang mga komunidad na hindi nagdiriwang sa kanila. Nananatili sila upang

ipagtanggol ang mga bata, ang matatanda, ang mga dayuhan. Nananatili silang hindi nakikita.

Iisang alaala lamang ang dinala ko mula roon: isang maganda, napakagandang babae, ngunit nag-iisa. Hindi sa romantikong kahulugan. Sa kahulugang pantao. Sa kahulugang trahiko.

Pagninilay

Hindi pinapatay ng Hilaga ang katawan. Pinapatay nito ang presensiya. At ang natitira ay puti: isang lugar kung saan ang mga babae ay sabay na nabubuhay at naglalaho.

Ito ang dahilan kung bakit ako sumusulat. Dahil hindi ikinukuwento ng mga sukdulang lugar ang sarili nilang kuwento. At ang mga naglalakbay sa mga ito ay walang karapatang manahimik.

Hindi ako. Hindi ako. Ang lupang sinilangan ko ang nagsilang sa akin, at tinatanggap ako ng iba pang bahagi ng mundo hindi bilang panauhin, kundi bilang isa sa pamilya.

Mula sa ganap na kaputian ng Hilaga, bumaba ako sa ganap na kalituhan ng Estados Unidos.

ESTADOS UNIDOS NG AMERIKA

Ang Imposibleng Atas

Ang pagtatrabaho sa isang kompanyang Amerikano nang labingwalong taon ay nagbibigay sa iyo ng isang bagay na hindi kayang ibigay ng ibang kompanya sa mundo: isang kultura ng trabaho, mga pamamaraan, isang malinaw na misyon, at isang sistema ng mga pagpapahalaga na hindi teorya—pang-araw-araw na gawain ang mga ito. Hindi nila ipinaliliwanag sa iyo; itinatayo

nila ito para sa iyo. At ginagawa nila ito nang hindi humihingi ng pahintulot mo.

Nasa opisina ako sa New York nang alukin ako ng isang trabahong hindi ko kailanman inakala. Hindi promosyon. Hindi paglipat. Isang eksperimento.

Isang kumpidensiyal na programa, nilikha upang patunayan ang isang modelo ng ugnayang pantao sa loob ng Estados Unidos. Hindi sila pumili ng mga manager, sikologo, o tagapagsanay. Pumili sila ng mga taong may tiyak na uri ng karanasan sa totoong mundo. At lumabas ang pangalan ko—kahit labingwalong taon na akong nasa sales. Hindi ang posisyon ang tinitingnan nila: ang isip.

Simpleng ipaliwanag ang pagsubok at napakahirap tapusin:

bisitahin ang 50 estado ng Amerika sa loob ng isang taon, ako ang pipili ng mga lungsod at mananatili nang hindi bababa sa isang linggo sa bawat isa.

Ang huling dalawang linggo ay sapilitang bakasyon. Sila ang sasagot sa lahat ng gastos. Kailangan ko lamang mabuhay, magmasid, umunawa, at magsumite ng ulat tuwing Lunes. Isang salaysay na makatao, tuyo, tumpak.

Pinirmahan ko ang kontrata. Ipinaalam ko sa bahay. Wala silang itinanong. Ang gusto lamang nilang malaman ay kung dumating na ang buwanang padala. Haharap na ako sa isang taon sa Amerika. Sila, gaya ng dati, ay humaharap sa susunod na buwan.

Para makasiguro, direktang idineposito ang sahod ko sa aking bank account sa Italya. Magalang na paraan iyon ng pagsasabi sa akin: “Huwag kang gagawa ng kalokohan. Mabuhay ka sa kung anong mayroon ka. Tingnan natin kung sino ka talaga.”

Pagkaraan lamang ng labinlimang taon ako nagkaroon ng access sa aking orihinal na mga ulat, sa mga pagsusuri, at sa mga materyal na kanilang tinipon tungkol sa akin. Mula roon isinilang ang aklat na ito. Nakuha ko ang pahintulot na ilathala ito, sa isang kondisyon: huwag kailanman pangalanan ang kompanyang nag-utos nito.

Hindi na iyon mahalaga. Ang kuwentong ito ay hindi tungkol sa mga logo. Tungkol ito sa isang lalaki sa isang bansang imposibleng maunawaan maliban kung ikaw mismo ang makaranas nito.

Magsisimula ba ako sa pinakamalayong punto?

Ang lohikal na pasya ay magsimula sa mga gilid, hindi sa gitna. Sa dalawang simpleng dahilan:

1. Sariwa pa ako mula sa eksperimento: mataas na linaw ng isip, sukdulang atensiyon.
2. Kung magsisimula ako sa sukduhan, maitatama ko ang direksiyon at matatapos ko nang malinis ang paglalakbay.

Hindi ko kailangang magsimula sa Boston o Chicago. Kailangan kong magsimula sa isang hangganan. Mula sa isang lugar na Amerika lamang sa papel.

Pinili ko ang Juneau, ang kabisera ng Alaska. Hiwalay. Mararating lamang sakay ng bangka o eroplano. Isang lungsod na walang sinumang nagmamay-ari. Ang perpektong lugar para magsimula.

Sulitin ang mga Mapagkukunan

Bago umalis, ginawa ko ang pinakaiginagalang ng isang Amerikano: inayos ko ang sarili ko na parang propesyonal, hindi parang turista.

Tinawagan ko ang tatlo sa pinakasikat na airline, iyong may pinakamalalaking domestic network. Sa loob ng wala pang isang oras, bumili ako ng isang booklet ng limampung domestic flight na may 60% diskuwento.

Walang limitasyon sa oras. Walang limitasyon sa araw. Walang paghihigpit. Iisa lamang ang kondisyon: gamitin ang mga ito sa loob ng isang taon.

Ganoon din ang ginawa ko sa mga hotel chain, sa Uber Taxi, at sa mga kompanyang nagpapaupa ng kotse, at pagkatapos ay naghanda ako ng maayos na iskedyul ng mga yugto, ng mga paraan, ngunit hindi ng mga oras.

Handa na ako.

Iyon ang una kong tunay na tagumpay. Ang unang tanda na marunong akong kumilos. Ginagantimpalaan ng Amerika ang mga kumikilos, hindi ang mga naghihintay.

Nang makita ng kompanya ang transaksyon, ginawa nila ang laging ginagawa ng kulturang Amerikano: sinuri nila ang pagiging maaasahan.

Kaya ko bang pamahalaan ang isang taon ng tuloy-tuloy na paggalaw? Kaya ko bang harapin ang mga di-inaasahang pangyayari, ang mga distansiya, at ang mga emerhensiya? Kaya ko ba ang sarili ko?

Dahil dito, bago umalis, inayos ko ang isa pang mahalagang detalye:

tiniyak kong may buwanang credit limit ako na hindi bababa sa \$100,000 sa aking credit card.

Hindi ito para gastusin. Ito ay para patunayang kaya naming pamahalaan ang mga iyon. Ganito mag-isip ang mga Amerikano: kung wala kang awtonomiya, wala kang kalayaan. At kung wala kang kalayaan, hindi ka masusuri.

Mula sa sandaling iyon, hindi na atas ang programa. Isa na itong misyon.

AT NGAYON, TOTOONG MAGLALAKBAY NA TAYO

Bahagi ng Estados Unidos ang Alaska dahil lamang sa heograpiya. Ibang mundo ito.

Ito ang lugar kung saan naglalaho ang mga babae nang walang bakas. Kung saan hindi kailanman nakararating sa paroroonan ang isang reklamo. Kung saan ang mga lungsod ay mga sibilisadong isla lamang sa gitna ng isang mabangis na kontinente.

Ang Juneau ang una kong pagsubok: isang kabisera na walang daang nag-uugnay dito sa iba pang bahagi ng bansa. Isang piraso ng Amerika na hindi pakiramdam Amerika.

Dito ako nagsimulang umunawa ng isang bagay: ang paglalakbay ay hindi magiging heograpiko. Magiging pantao ito.

BLOKE 1 (Tomo I)

Alabama – Alaska – Arizona – Arkansas – California – Colorado – Connecticut – Delaware – Florida – Georgia

BLOKE 2 (Tomo II)

Hawaii – Idaho – Illinois – Indiana – Iowa – Kansas – Kentucky – Louisiana – Maine – Maryland

BLOKE 3 (Tomo III)

Massachusetts – Michigan – Minnesota – Mississippi – Missouri
– Montana – Nebraska – Nevada – New Hampshire – New Jersey
– New Mexico

BLOKE 4 (Tomo IV)

New York – Washington

BLOKE 5 (Tomo V)

North Carolina – North Dakota – Ohio – Oklahoma – Oregon –
Pennsylvania – Rhode Island – South Carolina

BLOKE 6 (Tomo VI)

South Dakota – Tennessee – Texas – Utah – Vermont – Virginia –
West Virginia – Wisconsin – Wyoming

SOUTH DAKOTA

Ang South Dakota ay lupain ng hangin, yelo, at distansiya. Isa ito sa mga lugar kung saan ang kalikasan ang namumuno at ang lipunan ang sumusunod, kadalasang naiiwan. Isa itong estado ng lupa, ng pag-aalaga ng hayop, ng mga reserbasyon ng mga Katutubong Amerikano, ng maliliit na bayan, ng mga saradong komunidad, ng mga taglamig na masyadong matagal, at ng mga pagkakataong mabilis matapos.

Dito, ang babae ay nabubuhay sa pagitan ng:

– napakalawak na pag-iisa – malalayong serbisyo – matinding klima – mabibigat na papel sa pamilya – kakaunting trabaho – mga dinurog na katutubong komunidad – nakatagong kahirapan sa kanayunan

Hindi masama ang South Dakota. Walang awa itong kongkreto. At sa pagiging kongkreto, ang mga babae ay ipinagwawalang-bahala.

Ang Babae ng Katutubong Reserbasyong Lakota – 38

taong gulang

Bukas na sugat ang Pine Ridge. Matinding kahirapan, kawalan ng trabaho, marurupok na paaralan, mga adiksiyon, at mga trauma ng kasaysayan na hindi pa naghihilom.

Si Alana, 38, ina ng apat, ay kabilang sa Oglala Lakota Nation. Nagtatrabaho siya sa isang maliit na paaralan. Ang araw niya ay isang pagbabalanse sa pagitan ng pamilya, trabaho, komunidad, at tuloy-tuloy na mga emergency.

Maraming serbisyo ang hindi umiiral. Maraming tulong ang hindi dumarating. Maraming tao ang nabubuhay na may sinaunang sakit at isang hindi matatag na kasalukuyan.

Ang kanyang pagkawala ay makasaysayan at pampulitika:

itinayo ng Estado ang reserbasyon upang ikulong ang isang populasyon, hindi upang suportahan ito.

At ang babaeng Lakota ay may pasang bigat na hindi dapat sa kanya.

Ang Babaeng Magsasaka ng Silangan – 52 taong gulang

Sa silangang bahagi ng estado, may malalaking bukid. Hindi mahulaang panahon, mga hayop, mga makina, at mga kuwentang hindi kailanman lubusang nagtutugma.

Nabubuhay at nagtatrabaho si Julie sa isa sa mga bukid na ito. Hindi siya “tumutulong” sa asawa niya: kalahati ng trabaho ang ginagawa niya, kung hindi man higit pa.

– Nag-aalaga ng mga hayop – Nagmamaneho ng traktora – Humahawak ng mga kuwenta – Nagluluto para sa malalaking pamilya – Humaharap sa mga emergency ng klima – Humaharap sa nagyeyelong taglamig – Gumagawa ng sanlibong bagay na hindi kailanman lumilitaw sa mga balance sheet

Ang kanyang pagkawala ay pangkultura:

mahalaga ang kanyang trabaho pero tinatawag na “pantahanan.” Pantahanan, ulol: trabahong pang-agrikultura iyon, mabigat at tuloy-tuloy.

Ang Babae ng Maliit na Bayan – 44 taong gulang

Sa mga katamtamang lungsod ng Midwest, mukhang tahimik ang buhay, pero isa itong tahimik na umuubos.

Nakatira si Karen sa Rapid City. Nagtatrabaho siya bilang kahera sa isang malaking supermarket. Minimum na sahod, pabagong oras “dahil sa pangangailangan ng negosyo,” tumataas na gastos, kakaunting alternatibo.

Ang buhay niya ay binubuo ng:

– paulit-ulit na trabaho – malalayong distansiyang binibiyaha – walang gawaing pangkultura – kakaunting kaibigan dahil dito ay namumuhay nang hiwalay ang mga tao – palagiang pakiramdam na naipit

Ang kanyang pagkawala ay heograpiko at emosyonal:

hindi kulang ang mga gagawin, lahat ng iba ang wala.

Ang Babaeng Dumating upang Magsimulang Muli – 31 taong gulang

Maraming babae ang pumupunta sa South Dakota upang maghanap ng abot-kayang lugar para magsimulang muli. Murang upa, tahimik na mga kalye, isang ilusyon ng kapayapaan.

Isa si Emma sa kanila. Galing siya sa West Coast, kung saan masyadong mahal ang buhay. Akala niya ay dito siya magsisimulang muli.

Pagkatapos ay natuklasan niya ang katotohanan: – walang komunidad – walang suporta – kakaunting trabaho – napakalaking pag-iisa – nakapapagod na taglamig – malayo sa lahat.

Ang kanyang pagkawala ay sa ugnayan:

nakahanap siya ng espasyo, pero hindi siya nakahanap ng buhay.

Epilogo – South Dakota

Ang South Dakota ay lupain ng paglaban. At ang mga babae ang unang lumalaban at ang huling kinikilala.

Sa mga katutubong reserbasyon, sa mga bukid, sa maliliit na bayan, ang buhay niya ay isang pagbabalanse nang walang safety net: isang maling hakbang ay maaaring magpawala sa kanya ng lahat.

Isa itong estado na ipinagkakatiwala sa mga babae ang napakalaking papel at pagkatapos ay iniwan silang mag-isa upang

harapin ito.

Pagninilay – South Dakota

Ang pagkawala ng mga babae rito ay hindi nagmumula sa tuwirang tunggaliang panlipunan. Nagmumula ito sa kabuuan ng tatlong salik:

– napakalawak at nakahihiwalay na teritoryo – mabigat at hindi nalutas na kasaysayan – matigas at ipinagwawalang-bahalang mga papel

Hindi nakikita ang mga babae dahil ang kanilang mga pakikibaka ay itinuturing na “normal.” At iyon ang problema.

Nililinaw ng kabanatang ito ang isang punto: ang South Dakota ay hindi lugar kung saan hindi nagtatrabaho ang mga babae. Isa itong lugar kung saan mas mabigat ang trabaho ng mga babae kaysa sa sinuman at sila ang pinakakaunting kinikilala.

TENNESSEE

Ang Tennessee ay estado ng musika, alikabok, mga bundok, ng Bible Belt, mga bukirin, mga lungsod na nagpupumilit maging moderno, at isang kanayunang ayaw kailanman magbago. Isa itong lugar kung saan ang mga babae ay nabubuhay na naiipit sa pagitan ng dalawang magkasalungat na puwersa: ang tulak ng modernidad (Nashville, Memphis) at ang pader ng tradisyon (lahat ng iba pa).

Lumalaki ang mga lungsod. Nananatiling walang galaw ang mga suburb. Pumapasok ang relihiyon sa pulitika, at pumapasok ang pulitika sa pribadong buhay. At ang mga babae ay naiipit sa pagitan ng mga sinaunang patakaran, mababang sahod,

kakaunting serbisyo, at mga komunidad na humihingi nang sobra nang walang ibinibigay na kapalit.

Magandang bansa itong bisitahin, pero masalimuot tirhan.

Ang Babae ng Nashville – 29 taong gulang

Ang Nashville ang kabisera ng country music, pero kabisera rin ng mga ilusyon. Libu-libong kabataan ang dumarating upang “sumikat,” at nauuwi sa mga trabahong mababa ang sahod, isang mabigat na buhay-gabi, at walang katapusang mga shift.

Nagtatrabaho si Jessica bilang waitress sa isang bar kung saan gabi-gabing tumutugtog ang mga bagong artista. Nagtatrabaho siya sa mga shift na lumalampas ng hatinggabi, lumalanghap ng usok, ngumingiti sa mga kostumer na sobrang daldal, at umuuwing pagod na pagod.

Musika ang pinag-uusapan ng lungsod. Upa ang pinag-uusapan niya.

Ang kanyang pagkawala ay pang-ekonomiya at pangkultura:

bahagi siya ng sistemang nagpapaandar sa pangarap, pero wala siyang daan papunta sa pangarap.

Ang Babaeng Aprikano-Amerikano ng Memphis – 43

taong gulang

Ang Memphis ay lungsod na may napakalaking kaluluwa: blues, soul, kasaysayan ng mga itim. Pero isa rin ito sa pinakamahihirap at pinakahindi pantay na lungsod sa Amerika.

Nagtatrabaho si Aisha sa isang elementary school sa isang mahirap na komunidad. Maraming pamilya ang nabubuhay sa bingit, at

maraming bata ang dumarating na may mga sugat na hindi kayang pagalingin ng edukasyon lamang.

Hawak niya ang lahat: – mga problema sa klase – mga pamilyang wala – kakulangan ng pondo – masalimuot na komunidad – buong pananagutan.

Ang kanyang pagkawala ay panlipunan at panlahi:

nasa gitna siya ng komunidad, pero itinuturing lamang siya ng Estado na isang piyesa ng makina ng paaralan.

Ang Babae ng Kanayunan – 50 taong gulang

Sa labas ng Nashville at Memphis ay naroon ang isang mas malupit na Tennessee: mahihirap na nayon, mga bahay na nakakalat, mga tindahang nagbubukas at nagsasara, pisikal na trabaho, at mga simbahan bilang tanging mga institusyong naroroon.

Nakatira si Brenda sa isang maliit na bayan sa timog ng Appalachia. Doon siya lumaki, may dalawa siyang anak na nasa hustong gulang na, at isang asawang paminsan-minsan lamang nagtatrabaho.

Siya ang nag-aasikaso ng lahat: – bahay – matatandang magulang – mga lakad – pagkukumpuni – paminsan-minsang shift sa isang tindahan.

Ang kanyang pagkawala ay heograpiko:

nabubuhay siya sa labas ng mapa ng mga pagkakataon. Wala siyang alternatibo. Wala siyang palugit.

Ang Babaeng Nakulong sa Pribadong Sistemang Pangkalusugan –

taong gulang

Ang Tennessee ay may isa sa pinakamasasamang sistemang pangkalusugan para sa mga walang insurance. Napakamahal na gastos, kakaunting suporta, at maraming pribadong ospital.

Nagtatrabaho si Michelle bilang katulong sa isang klinika. Araw-araw, nakakakita siya ng mga pasyenteng hindi kayang magbayad, mga taong ipinagpapaliban ang pagpapagamot, at mga inang dumarating nang huli na.

Pero nasa gitna rin siya: may minimal siyang insurance, kulang na suweldo, mga personal na utang sa pagpapagamot.

Ang kanyang pagkawala ay medikal:

nagtatrabaho siya sa pag-aalaga pero hindi niya kayang magpagamot.

Epilogo – Tennessee

Ang Tennessee ay estadong nagbabago sa ibabaw, pero nananatiling matigas sa loob.

Ang malalaking lungsod ay nagpapataw ng bagong ritmo, ang mga kanayunan ay nagpapataw ng lumang tradisyon. Sa gitna, pinagbubuklod ng mga babae ang lahat:

– marurupok na pamilya – hindi matatag na ekonomiya – mahinang edukasyon – napakamahal na pangangalagang pangkalusugan – mapanghusgang relihiyon – kulang na sahod

Naroroon siya sa lahat ng dako, pero walang kumikilala.

Pagninilay – Tennessee

Ang pagkawala ng babae rito ay nagmumula sa dobleng bigat: ang bigat ng kasaysayan at ang bigat ng relihiyon.

Nabubuhay ang mga babae sa pagitan ng mga sinaunang tungkulin at mga makabagong problema, nang walang proteksiyon o lusutan.

Isa itong bansa kung saan ang katatagan ng babae ay ipinagwawalang-bahala, na para bang likas ito, hindi maiiwasan, halata. Hindi ganoon.

Nililina ng kabanatang ito ang iniwasang sabihin ng marami: ang lakas ng isang babae ay hindi dahilan upang hindi ibigay sa kanya ang nararapat sa kanya.

TEXAS

Malaki ang Texas sa lahat ng paraan: teritoryo, pera, relihiyon, pagmamataas, mga kontradiksiyon. Isa ito sa pinakamayayamang estado at kasabay nito ay isa sa pinakahindi pantay. Isang higitang pang-ekonomiya na may paurong na kaisipang pampulitika. Isang lugar kung saan ang mga babae ay kailangang mabuhay sa gitna ng:

- mabibigat na batas – matigas na papel sa pamilya – mga lungsod na hindi mapamahalaan – walang katapusang mga suburb
- nakatagong kahirapan sa kanayunan – mahalaga pero binabalewalang mga komunidad ng migrante – tumataas na gastos
- kulang na proteksiyon

Ginugulat ka ng Texas kung titingnan mo ito mula sa labas. Hindi ka nito ginugulat kung mararanasan mo ito mula sa loob.

Ang Babaeng Latina ng Houston – 33 taong gulang

Ang Houston ay isa sa mga lungsod na may pinakamaraming pagkakaiba-iba sa Amerika. Pero isa rin ito sa pinakamabibigat para sa mga nasa ibaba. Taga-El Salvador si Maribel.

Nagtatrabaho siya sa isang sentro ng pag-aalaga sa matatanda. Nakapapagod ang mga shift, kakaunti ang suporta, at araw-araw ay nilalamon ng trapiko ang mga oras ng iyong buhay.

Napakalaki ng Houston: napakalalayong distansiya, hindi maaasahang mga bus, matinding panahon. Ang pagbiyahe rito ay isang trabaho.

Nagpapadala si Maribel ng pera sa pamilya niya, nagpapalaki ng mga anak, tinitii ang lahat.

Ang kanyang pagkawala ay pang-ekonomiya at panlungsod:

ginagamit siya ng lungsod pero hindi siya pinoprotektahan.

Ang Babaeng Puti ng mga Oilfield – 41 taong gulang

Mukha lamang mayaman ang mga lungsod ng langis. Sa likod ng mga ito ay may mapanirang mga shift, mga aksidente, droga, at marurupok na pamilya.

Nakatira si Amy sa Odessa. Nagtatrabaho ang asawa niya sa mga rig, nawawala nang ilang linggo, at bumabalik na wasak o balisa.

Siya ang gumagawa ng lahat: – mga anak – bahay – mga bayarin – mga emergency – malaking pamilya – kaguluhan – palagiang tensiyon.

Hindi kailanman umaabot sa mga kamay niya ang yaman ng langis.

Ang kanyang pagkawala ay pang-industriya:

ipinagdiriwang ng Texas ang langis, pero hindi ang mga nagpapasan ng halagang pantao nito.

Ang Babaeng Walang Proteksiyong Pangkalusugan – 35

taong gulang

Ang Texas ay may napakahigpit na mga batas tungkol sa pangangalagang pangkalusugan ng mga babae. Mahirap ang access, mataas ang gastos, at kakaunti ang serbisyo. Para sa maraming babae, ang tanging pagpipilian ay magtiis sa kung ano ang mayroon.

Si Chelsea, 35, ay nakatira sa Lubbock. May trabaho siyang klerk, pero minimal ang insurance niya, at bawat seryosong pagpapatingin sa doktor ay nagiging utang.

May talamak siyang sakit na binabalewala niya. May mga pagsusuri siyang ilang taon na niyang ipinagpapaliban. Mas takot siya sa bayarin kaysa sa sakit.

Ang kanyang pagkawala ay kapwa pangkalusugan at pampolitika:

kinokontrol ng Estado ang katawan niya pero hindi ito ginagamot.

Ang Babaeng Migranteng Walang Dokumento – 28

taong gulang

Nakatira si Carolina sa San Antonio. Nagtatrabaho siya sa paglilinis ng mga opisina at bahay. Cash. Laging cash.

Palagian ang takot: sa pulis, sa immigration, sa mga mapagsamantalang amo, sa mga mapanghusgang kapitbahay.

Mayroon siyang kakayahan, lakas, talino, pero wala siyang karapatan. Para sa estado, hindi siya umiiral. Para sa lungsod, hindi siya maaaring mawala.

Ang kanyang pagkawala ay legal:

sa Texas, ang babaeng migrante ang nagpapatakbo ng buong mga sektor, pero walang kumikilala sa kanya.

Epilogo – Texas

Malaki at puno ng kontradiksiyon ang Texas: mayaman at mahirap, moderno, at paurong, makapangyarihan, at walang awa.

Hawak ng mga babae ang marupok na bahagi ng estado: – mga lungsod na hindi mapamahalaan – mga suburb na walang katapusang lumalawak – mga plataporma ng langis – mahihirap na paaralan – siksikang mga bahay – mababang sahod – mahihigpit na batas.

Naroroon siya sa lahat ng dako, pero itinuturing na maaaring itapon.

Pagninilay – Texas

Ang pagkawala ng mga babae rito ay nagmumula sa pagsasanib ng tatlong higitang puwersa: ekonomiya, kultura, pulitika.

Ang Texas ay lugar kung saan ang mga babae ay kailangang maging malakas sa sarili nilang lakas ng loob. Kung saan ang kalayaan ay ipinapangako sa mga lalaki at ang pagtitiis ay hinihingi sa mga babae.

Isa itong estado na humihingi sa mga babae na maging haligi, pero itinuturing silang mga rekursong napapalitan.

Hindi binubura ng Texas ang mga babae: nilalamon sila nito.

UTAH

Ang Utah ay isang kabalintunaan. Nakikita ito ng mga tao bilang isang perpektong estado: malalaking pamilya, tahimik na mga lungsod, kamangha-manghang mga bundok, kaayusan sa lahat ng dako. Sa likod ng harapang ito ay may napakalaking presyong panlipunan, lalo na sa mga babae. Ang nangingibabaw na presensiya ng Simbahang Mormon ay lumilikha ng matitigas na papel, tiyak na mga inaasahan, isang modelo ng babae na kailangang maging:

– ina – asawa – tagapagturo – laging nakangiti – laging handa – hindi kailanman nakikipagtalo

At kahit ang mga hindi kabilang sa relihiyon ay nabubuhay pa rin sa ilalim ng aninong iyon.

Ligtas ang Utah, oo. Pero hindi kasinlaya ng tila.

Ang Babaeng Mormon na Nasa Ilalim ng Presyon – 31 taong gulang

Lumaki si Emily sa isang tradisyonal na komunidad ng mga Mormon. Ikinasal sa edad na 22, nagkaroon siya ng tatlong anak bago mag-tatlumpu. Ang buhay niya ay pinamamahalaan ng tiyak na mga patakaran: paglilingkod, pamilya, katapatan, kaayusan, katahimikan.

Sa labas, wala siyang kapintasan. Sa loob, pagod na pagod siya.

Hindi siya maaaring magreklamo, hindi siya maaaring humingi ng tulong, hindi niya masasabing pagod siya. Dahil “hindi ka dapat napapagod.”

Ang kanyang pagkawala ay espirituwal at pangkultura:

ang kanyang kalooban ay hindi isinasaalang-alang ng sistema, ang papel lamang.

Ang Babaeng Hindi Relihiyosa na Namumuhay nang Sahungat sa

Agos – 39 taong gulang Hindi Mormon si Sandra. Nagtatrabaho siya sa marketing. May isa siyang anak na babae, hiwalay sa asawa, at namumuhay ayon sa sarili niyang mga patakaran. Sa Utah, sapat na iyon upang ituring na “iba.” Mahirap ang mga ugnayang panlipunan. Hindi siya isinasama ng mga tradisyonal na pamilya, mababaw ang maraming pagkakaibigan, at puno ng paghuhusga ang mga lugar ng trabaho.

Ang kanyang pagkawala ay panlipunan:

ang pagiging nasa labas ng kahon ay pagiging nasa labas ng bilog.

Ang Babaeng Migranteng Latina – 34 taong gulang

Ang Utah ay may napakalaking populasyong Latino, kadalasang hindi nakikita. Nagtatrabaho si Ana sa isang planta ng pag-iimpake ng pagkain. Mga shift na labindalawang oras, malamig na kapaligiran, nagyeyelong mga kamay, mababang sahod.

Magalang ang lokal na komunidad, oo, pero malayo. Kakaunti ang integrasyon. Kakaunti ang serbisyo. Tumataas taon-taon ang halaga ng pabahay.

Nabubuhay si Ana upang magtatrabaho at nagpapadala ng pera sa pamilya niya. Wala nang iba.

Ang kanyang pagkawala ay pang-ekonomiya at pangkultura:

bahagi siya ng makinarya ng estado, pero hindi siya kinikilala ng estado.

Ang Babae ng mga Nayon sa Bundok – 50 taong gulang

Sa mga bulubunduking lugar ng Utah, maganda ang buhay kung titingnan, pero napakahirap kung pamumuhayan.

Nakatira si Karen sa isang bayan na may 2,000 katao.

Nagtatrabaho siya sa isang paaralan at bumibiyahang ilang milya para sa lahat: ang doktor, ang supermarket, ang botika.

Sarado ang komunidad. Palagian ang pag-iisa. Mahaba, malamig, at tahimik ang mga taglamig.

Ang kanyang pagkawala ay heograpiko:

napakalawak ng espasyo, pero ang buhay niya ay isang maliit na silid na walang labasan.

Epilogo – Utah

Ang Utah ay estadong nakabuo ng isang walang-kapintasang imahe: pamilya, kaayusan, katatagan.

Totoo lahat. Pero sa likod ng imahe ay may mga babaeng nagpapanatili ng matitigas na sistema, nang walang karapatang maging marupok, pumili, o magkaroon ng palugit.

Pinoprotektahan ng Utah ang anyo, hindi ang tao.

Pagninilay – Utah

Ang pagkawala ng mga babae sa Utah ay hindi isinilang sa tunggalian. Nagmumula ito sa malumanay na kontrol, iyong uri na nagsasabi sa iyo kung ano ang dapat mong maging nang may ngiti.

Dito, kailangang maging perpekto ang babae. Hindi malaya. Perpekto.

Inilalantad ito ng kabanatang ito: ang isang lugar ay maaaring maging ligtas, malinis, maayos, at gayunman ay aagawin ang iyong hininga.

Hindi pinarurusahan ng Utah ang mga babae. Ginagabayan sila nito. At ang paggabay, kapag hindi ka makapili, ay isa pang paraan ng pagbura.

VERMONT

Ang Vermont ay may mga kagubatan, mga bahay na kahoy, walang katapusang niyebe, tahimik na mga burol, maliliit na bayan kung saan magkakakilala ang lahat. Isa itong progresibo, payapa, ligtas na estado. Pero hiwalay din ito, mahal, mahirap marating, at matigas sa mabagal nitong takbo.

Tatlong magkakaibang kalagayan ang pinapasan ng babae. – heograpikong pagkakahiwalay – napakamahal na halaga ng pamumuhay – kakulangan ng tunay na mga serbisyo

Isa itong estadong ibinebenta ang sarili bilang “panatag,” pero ang kapanatagan ay kadalasang bunga lamang ng kawalan ng alternatibo.

Dito, hindi naglalaho ang babae dahil may bumubura sa kanya. Naglalaho siya dahil walang nakararating sa kanya.

taong gulang

Nakatira si Claire sa isang bahay sa burol malapit sa Montpelier. Hindi ito romantikong pag-iisa. Ito ay tunay na pag-iisa.

Taglamig: niyebe, dilim, nagyeyelong mga daan. Tag-araw: distansiya, walang tao sa malapit, walang agarang tulong.

Siya mismo ang gumagawa ng lahat: – kahoy – kotse – nakaiskedyul na pamimili – pagkukumpuni – mga emergency.

Parang kalayaan ito. Ito ay araw-araw na pakikipagbuno upang mabuhay.

Ang kanyang pagkawala ay heograpiko:

masyadong malayo ang mundo.

Ang Babaeng Nagtatrabaho sa mga Lokal na Kooperatiba – 35

taong gulang Mahal ng Vermont ang ideya ng “sustainability.” Mga kooperatiba, maiikling supply chain, mga lokal na produkto.

Sa likod ng imaheng iyon ay may trabahong kulang ang bayad.

Nagtatrabaho si Emily para sa isang kooperatiba ng pagsasaka. Mabigat na trabaho, malamig, at maliit na sahod. Napakataas ng halaga ng pamumuhay: upa, pagkain, at gasolina.

Ang salaysay ay nagsasabing “ang Vermont ay isang modelo.” Para sa kanya, ang Vermont ay isang marupok na balanse na maaaring gumuho sa alinmang buwan.

Ang kanyang pagkawala ay pang-ekonomiya:

binubura ng romantikong pananaw ang tunay niyang pagsisikap.

Ang Babaeng Bumubuhay ng Pamilya nang Walang

Suporta – 39 taong gulang Nakatira si Sarah sa Burlington.

Dalawang anak, isang trabaho sa isang maliit na negosyo, at isang dating asawa na paminsan-minsan lamang naroroon.

Progresibo ang Vermont, oo, pero mabagal, kakaunti, at malayo ang mga serbisyo. Naghihirap ang mga paaralan, mahal ang pangangalagang pangkalusugan, at minimal ang tulong pinansiyal.

Araw-araw ay may tahimik na digmaan: ayusin ang lahat nang mag-isa, bumiyahe sa isang malawak na teritoryo, harapin ang mga emergency nang walang safety net.

Ang kanyang pagkawala ay pang-institusyon:

maraming sinasabi ang Estado tungkol sa suporta pero kakaunti ang ibinibigay.

Ang Babaeng Tumatakas sa Lungsod at Nililinlang ang Sarili

na Nagsisimula Siyang Muli – 31 taong gulang Marami ang pumupunta sa Vermont upang maghanap ng kapayapaan. Tahimik na mga tahanan, kalikasan, at mas mabagal na takbo ng buhay.

Galing si Olivia sa Boston. Akala niya ay makakahanap siya ng balanse. Ang nahanap niya ay pumapailanlang na mga presyo, pagkakahiwalay, at kakaunting pagkakataon sa trabaho. Nakamamangha ang tanawin. Pero kung kailangan mo ng komunidad, sigla, pagkakataon, wala rito.

Ang kanyang pagkawala ay sa integrasyon:

tumatanggap ang Vermont pero hindi nagbubukas.

Epilogo – Vermont

Ang Vermont ay katahimikan, malinis na hangin, pagninilay. Pero ito rin ay distansiya, napakamahal na gastos, emosyonal na pagkakahiwalay.

Nabubuhay ang mga babae sa mga bitak ng isang estadong gumagana lamang para sa mga marami nang mayroon:

– pera – katatagan – mga ugnayan – kalusugan

Para sa mga walang lahat ng ito, ang buhay dito ay nagiging isang malungkot at matarik na landas.

Pagninilay – Vermont

Ang pagkawala ng mga babae sa Vermont ay hindi kasinlinaw ng sa mas malulupit na estado. Mas pino ito. Mas elegante. Mas nakatago.

Nagmumula ito sa tatlong salik:

– ang mito ng kapayakan, na bumubura sa pagod – ang halaga ng katahimikan, na hindi kayang bayaran ng lahat – ang emosyonal na distansiya, na naghihiwalay sa mga nangangailangan

Sinasabi ito ng kabanatang ito nang walang pansala: hindi sapat na proteksiyon ang kalikasan. At ang katahimikan ay hindi laging kapayapaan. Minsan ito ay kawalan lamang ng pakikinig.

VIRGINIA

Ang Virginia ay estadong umiiral sa dalawang antas: – ang antas na pang-institusyon (ilang hakbang lamang ang layo ng Washington DC) – ang antas na pangkanayunan (Appalachia at mga lugar na salat)

Ito ang duyan ng kasaysayan ng Amerika, pero isa rin ito sa mga lugar kung saan pinakakita ang mga makabagong hindi pagkakapantay-pantay: militar sa lahat ng dako, burukrasya, yamang nakatuon sa Hilaga, kahirapan sa Timog-Kanluran, masisiglang bayang pang-unibersidad, at walang galaw na mga suburb.

Ang babae rito ay humaharap sa tatlong larangan:

– ang bigat ng mga institusyon – ang bigat ng mga tradisyon – ang bigat ng mga pagkakaiba ng teritoryo

Mahalagang presensiya siya sa bawat bahagi ng estado, pero hinihigop siya ng papel na hinihingi sa kanya ng bawat lugar.

Ang Mayamang Babae ng Hilaga – 34 taong gulang

Ang Hilagang Virginia ay tahanan ng mga nagtatrabaho sa Washington: mga opisyal, analyst, kawani ng pederal na pamahalaan, at mga contractor.

Nagtatrabaho si Elena para sa isang kompanyang may ugnayan sa gobyerno. Magandang suweldo, mga pagkakataong umangat, imposibleng buhay.

Napakataas ng halaga ng pamumuhay: mga upa na hindi na makontrol, trapikong umuubos ng ilang oras, at nakapapagod na iskedyul ng trabaho.

Ang babae rito ay hindi mahirap. Pagod na pagod siya.

Ang kanyang pagkawala ay propesyonal:

hinahanap siya ng lahat upang mapatakbo ang mga istruktura, pero walang nagpoprotekta sa kanya mula sa ganap na pagkasunog ng loob.

Ang Babaeng Aprikano-Amerikano ng Richmond – 39

taong gulang

Ang Richmond ay lungsod na namumuhay pa rin na nakatapak ang isang paa sa kasaysayan nito: segregasyon, mga di-nakikitang linyang naghahati sa mga komunidad, naghihirap na mga paaralan, napakalalaking agwat.

Nagtatrabaho si Amina bilang nars sa isang ospital. Mabibigat na shift, mahihirap na pasyente, isang mapanghamong komunidad. Bawat araw ay pagmamadali.

Ang Richmond ay lungsod na muling isinisilang, pero ang muling pagsilang ay laging nauuna sa mga lugar ng mga puti.

Ang kanyang pagkawala ay panlahi at panlipunan:

siya ang haligi ng sistema pero nananatili siya sa ibaba ng listahan ng mga prayoridad.

Ang Babae ng Kanayunan ng Appalachia – 50 taong gulang

Sa labas ng mga lungsod, ganap na nagbabago ang Virginia. Walang laman na mga kalye, mga bundok, mga bahay na nakakalat, nakaugat na kahirapan.

Nakatira si Linda malapit sa Wise County. Nagtatrabaho siya sa isang tindahan, inaalagaan ang maysakit niyang ina, at pinamamahalaan ang sambahayan. Walang pangangalagang pangkalusugan sa malapit, walang pampublikong transportasyon, at walang ekonomiya.

Ang buhay niya ay nakapatong nang buo sa kanyang mga balikat. Maliit ang komunidad, pero hindi sapat ang lakas upang suportahan ang lahat.

Ang kanyang pagkawala ay heograpiko at pang-istruktura:

nabubuhay siya kung saan hindi makaabot ang Estado.

Ang Babae ng Charlottesville – 28 taong gulang

Ang Charlottesville ay bayang pang-unibersidad, bata, intelektuwal, progresibo. Perpekto sa papel.

Sa praktika, hindi.

Nagtatrabaho si Maya sa isang café malapit sa campus. Mataas na upa, mababang sahod, magulong buhay estudyante, walang anumang katatagan.

Dito, mayaman ang kultura, pero hindi ang buhay.

Ang kanyang pagkawala ay pang-ekonomiya at pangkultura:

bahagi siya ng lungsod, pero hindi bahagi ng kaginhawahan nito.

Epilogo – Virginia

Ang Virginia ay tagpi-tagping mga pagkakakilanlan na hindi nagdudugtong. Sukdulang yaman sa itaas, sukdulang kahirapan sa

ibaba. Mga modernong lungsod sa isang panig, ang nakalimutang Appalachia sa kabila.

Nabubuhay ang mga babae sa bawat piraso ng mosaikong ito, pero walang tunay na nagtuturing sa kanila na mga bida.

Gumagalaw siya kapag kailangan, nakatigil kapag iyon ang maginhawa sa Estado, at laging kapaki-pakinabang.

Pagninilay – Virginia

Ang pagkawala ng mga babae rito ay nagmumula sa panloob na pagkakahati: hating teritoryo, mabigat na kasaysayan, hindi balanseng ekonomiya.

Ang mga babae ang pandikit na nagbubuklod sa lahat ng ito, pero itinuturing sila ng estado na bahagi ng tanawin, hindi bilang mga tagapagpatakbo ng lipunan.

Nililina ito ng kabanatang ito: lumalago ang Virginia, pero hindi lumalago para sa lahat. At ang mga naiwan ay karamihang mga babaeng sumusuporta, nag-aalaga, at nagpoprotekta, habang walang nagpoprotekta sa kanila.

WASHINGTON

Ang Washington ay hindi estado: isa itong makinang nagkukunwaring perpektong tanawin. Ang mga tumitingin dito mula sa labas ay nakakakita ng luntian, mga kagubatan, tubig, ang Seattle at ang kanyang skyline na photogenic. Ang mga nakararanas nito mula sa loob ay alam na dito, ang kapangyarihan ay hindi idinedeklara: isinasagawa ito.

Isa ito sa iilang lugar sa Amerika kung saan ang kapangyarihan ay hindi nagmumula sa pulitika, kundi sa teknolohiya, koordinasyon,

kapital, siyentipikong pananaliksik, at imprastruktura. Amazon, Microsoft, Boeing, ang mga daungan ng Pasipiko, mga unibersidad, biotechnology, artificial intelligence, pandaigdigang kalakalan. Hindi nangangarap dito ang West Coast: dito ito nagsasagawa.

Ang Washington ay estado kung saan:

– mas marami ang napagpapasyahan ng isang algorithm kaysa ng isang alkalde – mas maraming pera ang napagagalaw ng isang laboratoryo kaysa ng isang buong county – kayang patigilin ng isang daungan ang isang bansa – kayang baguhin ng isang startup ang hinaharap – kayang impluwensiyahan ng isang mananaliksik ang isang pandaigdigang merkado – kayang baguhin ng isang manager ang takbo ng mga manggagawa sa sampung bansa

Ito ay kapangyarihan. Iyong uri na hindi lumalabas sa TV. Iyong uri na hindi gumagawa ng ingay. Iyong uri na nagtatayo at gumigiba nang tahimik.

Sa tagpuang ito, ang mga babae ay hindi basta mga extra. Sila ang mga gitnang ngipin ng makina, ang mga utak, ang mga estratehiya, ang mga operasyon, ang purong pamumuno. At mataas ang halagang ibinabayad nila: pag-iisa, burnout, palagiang presyon, mga karerang humihigop sa iyo, mga pribadong buhay na gumuguho habang pinapalakpakan ng mundo ang mga resulta. Hindi nagpapatawad ang Washington sa marurupok. Hindi nito hinihintay ang mga bumabagal. Hindi nito pinoprotektahan ang mga nadadapa.

Mas alam ito ng mga nasa itaas kaysa sinuman. Sinumang nakakita na sa kapangyarihan nang malapitan—at dito ay kusang pumapasok ang iyong linya—ay agad na nakikilala ang pagkakaiba ng anyo at impluwensiya.

Dahil ang tunay na kapangyarihan ay hindi palabas sa entablado. Ito ay pananagutan, panganib, pagpipigil, at walang puwang para sa pagkakamali.

Ito ang Washington: isang laboratoryong mataas ang presyon ng kapangyarihan ng babae, kung saan ang mga babaeng tunay na namumuno ay walang panahong pag-usapan ito. Kailangan nila itong pamahalaan.

At ang kabanatang ito ang kanilang larawan. Dalawampu't dalawang paraan ng pagpapakita kung ano ang ibig sabihin ng pagiging nasa tuktok ng isang estadong hindi nagbibigay ng pahinga.

TALANG MAY AWTORIDAD

“Sa mga taong iyon nang madalas akong pumunta sa White House noong panahon nina Bill at Hillary Clinton—at ako ang unang taga-Calabria na nakilala nila—lagi nila akong tinatawag na ‘Mr. Frega.’ Ang iba, dahil sa nakaraan ko sa Gillette, ay kilala ako bilang ‘Balde-man.’ Dalawang pangalan, iisang bigat: katumpakan, pagiging maaasahan, at walang takot sa kapangyarihan. Kapag nakita mo na ang ilang silid, agad mong mauunawaan kung sino talaga ang namumuno at kung sino ang umaarte lamang.”

Elena – AI Research Director (Redmond, 43 taong

gulang

Kapangyarihan: napakataas Halaga: ang pribado niyang buhay Si Elena ay nakikipag-ugnayan sa dalawandaang mananaliksik. Mga algorithm, etika, pondo, presyon mula sa Washington, DC. Hindi siya nag-iimbento ng mga produkto: inilalatag niya ang pundasyon ng komersiyal na artificial intelligence ng hinaharap.

Hindi nakikita ang kamay niya pero naroroon sa lahat ng dako. Kapag nagbago ang isang linya ng patakaran, nagbabago ang isang buong merkado.

Nagtatrabaho siya nang 14 na oras bawat araw, kaunti ang tulog, at hindi kailanman nagkakamali.

Ang kapangyarihan, ang tunay na kapangyarihan, ay hindi nagbibigay sa iyo ng kalayaan. Binibigyan ka nito ng mga pananagutang hindi kayang pasanin ng sinumang normal na tao.

Sara – VP Amazon Global Logistics (Seattle, 46 taong

gulang

Kapangyarihan: Kontrol sa operasyon ng buong planeta Halaga: Walang balanseng pantao

Libu-libong tao ang umaasa sa kanya. Mga daungan, eroplano, robotic hub, mga algorithm ng distribusyon. Kapag may ipinasya siya, nagbabago ang oras ng paghahatid sa labing-apat na bansa.

Tinatawag nila siyang “ang babaeng nagpapagalaw sa mundo.” Hindi siya madalas tumawa. Wala siyang panahon.

Walang awa ang kapangyarihan dito: hindi ka nagkakamali nang dalawang beses. Minsan, kahit isang beses ay hindi.

Claudia – CEO Biotech (Bellevue, 39 taong gulang)

Kapangyarihan: Genetika, mga investor, makabagong pananaliksik Halaga: Pag-iisang kasintalas ng scalpel Pinamumunuan ni Claudia ang isang kompanyang biotech na nagkakahalaga ng \$1 bilyon. Ang mga eksperimental na lunas ay maaaring magbago sa paraan ng paggamot sa mga bihirang sakit.

Nawalan siya ng mga relasyon, mga kaibigan, mga bahagi ng buhay niya. Isang bagay lamang ang nakamit niya: isang pananaw na kinatatakutan at iginagalang ng lahat.

Ang kapangyarihan ay hindi pera. Ang kapangyarihan ay kapag hinihintay ng mundo ang iyong mga pasya.

Tanya – Director ng Port of Seattle (50 taong gulang)

Kapangyarihan: Pandaigdigang Imprastruktura Halaga: Tuloy-tuloy na Presyon

Hindi kailanman natutulog ang daungan. Siya rin.

Mga container, seguridad, ugnayan sa mga kompanyang Tsino, Koreano, at Amerikano. Hindi kaakit-akit ang kapangyarihan dito: ito ay pamamahala sa kaguluhan.

Kapag nagkamali siya, tumitigil ang isang buong baybayin.

Ito ang pagkakaiba ng imahe at ng sustansiya.

Melinda French Gates – Mula Tagalinis Hanggang

Pandaigdigang Kapangyarihan

Kapangyarihan: Pandaigdigang impluwensiya sa kalusugan, edukasyon, at pagkakapantay-pantay. Halaga: Maging simbolo nang hindi tumitigil sa pagiging tao.

Ang totoo, NANDO, ay ito: hindi ipinanganak si Melinda sa kapangyarihan. Nagtrabaho siya sa maliliit na trabaho, maging sa paglilinis, upang matustusan ang pag-aaral niya sa Duke. Normal ang pamilya niya, walang yaman, walang network ng kapangyarihan. Nagsama-sama ang lahat: – isang mahirap na kurso – unang trabaho sa Microsoft noong maliit pa itong kompanya – pag-angat sa loob dahil sa merito – isang

pilantropikong pananaw na ngayon ay nagpapagalaw ng bilyun-bilyon.

Ngayon ay nakaupo siya sa mga mesa kung saan ginagawa ang mga pasya: – pandaigdigang pagbabakuna – mga patakaran sa kalusugan ng kababaihan – ang karapatan sa edukasyon – mga estratehikong pamumuhunan – mga programa ng UN.

Tunay na kapangyarihan. Hindi iyong nakikita mo sa mga flash ng kamera. Iyong nagbabago ng buhay.

At iyan mismo ang dahilan kung bakit napakahalaga ng kuwento niya: dahil nagsisimula ito sa ibaba at umaakyat hanggang sa naaabot ng iilang babae sa mundo.

Naomi – Chief Security Officer, Big Tech (Seattle, 45

taong gulang

Kapangyarihan: Pandaigdigang seguridad, cyber intelligence
Halaga: Propesjonal na paranoya

Hindi kailanman tunay na natutulog si Naomi. Pinamamahalaan niya ang digital na seguridad ng isa sa mga higitang tech ng West Coast. Siya ang nagpapasya ng mga protocol, inaasahan ang mga pag-atake, hinaharangan ang mga pagpasok, at pinamamahalaan ang mga krisis.

May grupo siyang anim na raang katao. May maaaring mangyari sa anumang minuto.

Tunay na kapangyarihan = pananagutang dumudurog ng puso mo. Dahil kapag nagkamali siya, unti-unting tumitigil ang mga bangko, mga ospital, at mga gobyerno.

Walang nakakakita sa kanya. Pero ginagamit ng lahat ang mundong pinoprotektahan niya.

Jennifer – CFO Microsoft Cloud (Redmond, 51 taong

gulang

Kapangyarihan: pandaigdigang mga numero, estratehiya, pamumuhunan Halaga: walang pahinga ang isip

Pinamamahalaan niya ang bilyun-bilyon na parang mga linya sa isang kuwaderno. Isa siya sa mga taong kayang magpagalaw ng mga stock, merkado, at partnership.

May mabangis siyang kakayahan: nakikita niya ang panganib bago ang iba.

Tinatawag nila siyang “ang babaeng may matatag na kamay.” Kung wala siya, hindi magiging kasinlakas ng ngayon ang buong industriya ng cloud.

Ang kapalit? Isang utak na hindi kailanman tumitigil. At isang katawan na ilang taon nang nagmamakaawang magpahinga.

Mei Ling – Google Deep-mind Executive (Seattle

Hub, 38 taong gulang)

Kapangyarihan: Mataas na antas ng pananaliksik sa AI Halaga: Pag-iisa sa loob ng elite

Henyo si Mei Ling, pero binabayaran niya ito. Isa siyang batang henyo, nagtapos sa MIT, pagkatapos ay advanced AI. Ngayon ay pinamumunuan niya ang isa sa pinakakinatatakutan at pinakaiginagalang na grupo sa industriya.

Nakikita niya ang mundo bilang isang advanced na algorithm: bilis, katumpakan, pananaw.

Pero disyerto ang buhay panlipunan niya. Ang pag-iisa niya ay katimbang ng kanyang talento. Nagtatayo ang kapangyarihan, pero naghihiwalay. Isabelle – Director ng Gates Foundation Operations (Seattle, 47 taong gulang) Kapangyarihan: Pandaigdigang Impluwensiya Halaga: Nagyelong mga Damdamin Hindi madalas magsalita si Isabelle. Nag-oorganisa siya. Nagkukuwenta siya. Namamahagi siya ng pondo sa mga ospital, bakuna, paaralan, at mga programa para sa kababaihan. Hindi siya pamilyar na mukha. Siya ang lohistikong utak sa likod ng bilyun-bilyong dolyar. Nakikipagtrabaho sa mga gobyerno, NGO, siyentipiko, ministro. Kapag nasa ganitong antas ka, wala kang mga kaibigan, mga file lamang ang mayroon ka. Nananatiling nakatago ang kanyang pagkatao upang maprotektahan. Carla – Coast Guard Commander PNW (Tacoma, 44

taong gulang

Kapangyarihan: Dagat, Pagsagip, Pederal na mga Operasyon Halaga: Gasgas na Katawan Si Carla ang namumuno sa mga pangkat na humaharap sa mga bagyo, barko, ilegal na kalakalan, mga emergency. Isa siyang babaeng bakal, iginagalang maging ng mga lalaking walang iginagalang. Nagligtas siya ng mga buhay, humawak ng mga sakunang pangkalikasan, namuno sa mga operasyon sa gabi sa maalong dagat. Pisikal ang kapangyarihan dito. Marumi. Totoo.

Ang kapalit? Puno ng mga di-nakikitang peklat ang katawan niya.

Andrea – Chief Engineering Officer Boeing

Aeronautica (Everett, 49 taong gulang)

Kapangyarihan: Abyasyon ng mundo Halaga: Pasan sa mga balikat mo ang kaligtasan ng milyun-milyong tao

Nagdidisenyo si Andrea ng mga solusyong aeronautical. Kapag pinirmahan niya ang isang piyesa, lumilipad ang piyesang iyon sa buong planeta. Isa siya sa napakakaunting babaeng namumuno sa mga pangkat ng engineering na ganoon kataas ang kalibre.

May awtoridad siyang hindi sumisigaw. May tingin siyang sumusuri, hindi nag-aatubili. May nerbiyos siya ng isang taong hindi maaaring magkamali kahit sa isang turnilyo.

Ang kapalit? Ang palagian, tahimik na takot na tanging mga namumuno ang nakaaalam.

Sofia – Director ng Emergency Department, UW

Medical (Seattle, 52 taong gulang)

Kapangyarihan: tunay na pangangalagang pangkalusugan, mga pasyang nagliligtas o sumisira ng buhay Halaga: kaluluwang naubos

Si Sofia ang nagpapanatiling umaandar ng ospital kapag sumabog ang kaguluhan. Hindi siya nagtatrabaho sa aesthetic medicine. Nagtatrabaho siya saanman lumilitaw ang dugo, overdose, mga aksidente, mga krisis sa pag-iisip, at sukdulang kahirapan.

Walang awa ang kapangyarihan dito: magpasya ngayon, hindi bukas. At nagpapasya siya. Araw-araw. Sa loob ng dalawampung taon.

Ang kapalit? Wala nang nakagugulat sa kanya. At iyon, para sa isang tao, ay mahal ang halaga.

Haruni – Director ng Port of Tacoma Security &

Trade (45 taong gulang)

Kapangyarihan: Internasyonal na kalakalan at seguridad Halaga: Mamuhay sa ilalim ng palagiang presyong heopolitikal

Si Haruni ang babaeng nakikipag-usap sa: – FBI– Navy– mga kompanyang Hapones– mga kompanyang Koreano– panloob na koordinasyon– mga pederal na ahensiya.

Pinamamahalaan niya ang legal na trapiko, mga inspeksiyon, kaligtasan ng mga barko, at mga internasyonal na audit. Kontrolado niya ang bahagi ng kadenang sumusuporta sa West Coast.

Ang kapalit? Walang tahimik na gabi. Bawat barkong pumapasok ay personal na pananagutan.

Zhen – CTO ng isang Fintech na nagkakahalaga ng bilyun-bilyong

dolyar (Bellevue, 36 taong gulang)

Kapangyarihan: tunay na pera, mga transaksyon, mga sistemang hindi maaaring bumagsak Halaga: etikang mas mabigat kaysa sa pera

Walang panahon si Zhen sa salaysay ng social media tungkol sa “women in tech.” Siya mismo ang tech.

Pinamamahalaan niya ang mga sistemang pinansiyal na walang panganib. Nagpapagalaw siya ng milyon-milyon bawat minuto. May teknikal siyang kapangyarihan na nangingibabaw maging sa executive leadership. Tinatawag nila itong “ang tahimik na welga”: kapag nagsalita siya, nagbabago ang mga pasya.

Ang kapalit? Isang etikang kailangang protektahan araw-araw mula sa mga kompromiso ng iba.

Miriam – Digital Crimes Unit Chief, Washington

State Patrol (edad 40)

Kapangyarihan: Di-nakikitang mga imbestigasyon Halaga: Makita ang kadiliman ng tao araw-araw

Si Miriam ang namumuno sa isang yunit na walang nakakakilala, pero kinatatakutan ng lahat. Cybercrime, pedopilya, internasyonal na panloloko, digital na karahasan, mga ninakaw na pagkakakilanlan. Siya ang pumapasok sa mga sistema, naghahanap, bumabawi, at bumubuwag.

Tunay na kapangyarihang pang-operasyon. Hindi ito kaakit-akit. Kailangan ito.

Ang kapalit? Ang isip niya ay lumalaban sa mga labanang hindi dapat makita ninuman.

Laila – Director ng Global Cloud & AI Strategies

(Seattle, 48 taong gulang)

Kapangyarihan: itinatakda ang mga teknolohikal na patakaran ng hinaharap Halaga: mamuhay sa palagiang digmaan ng isip

Hindi manager si Laila. Isa siyang arkitekto ng mga digital na ecosystem. Nakikipag-usap siya sa mga gobyerno, multinasyonal, at institusyon. Sumusulat siya ng mga patakarang magiging pandaigdigang pamantayan. May opisina siyang nakatanaw sa lawa, pero ang isip niya ay nabubuhay sa ibang planeta. Ito ang tunay na kapangyarihan: pagpasyahan ang landas bago pa maunawaan ng mundo kung saan ito patungo.

Ang kapalit? Walang hinto. Walang “pagkatapos.” Walang normalidad.

Rachel – Space Manufacturing Operations Manager

(Kent, 44 taong gulang) Kapangyarihan: Pribadong industriya ng kalawakan Halaga: Mawalan ng ugnayan sa buhay sa Daigdig

Pinamumunuan ni Rachel ang mga operasyon ng isang kompanyang gumagawa ng mga piyesa para sa mga sasakyang orbital: mga satellite, module, sensor.

Kapag may hindi gumagana, tinatawagan nila siya nang alas-tres ng madaling-araw. Kapag gumagana ang lahat, walang bumabanggit sa kanya.

Malupit ang kapangyarihan sa kalawakan: isang pagkakamali ay sumusunog ng \$400 milyon sa isang segundo.

Alam niya ito. At nabubuhay siya sa bingit na iyon araw-araw.

Noor – Director ng State Energy Policy

Department (Olympia, 51 taong gulang) Kapangyarihan: siya ang nagpapasya sa kapalaran ng enerhiya ng isang buong estado. Halaga: kinamumuhian ng lahat ng pressure group.

Si Noor ay babaeng pumipirma ng mga dokumentong nagbabago sa klima, transportasyon, presyo ng bayarin, buhay pang-industriya.

Itinuturing siya ng mga environmentalist na masyadong mabagal. Itinuturing siya ng mga industriya na masyadong mahigpit. Kinatatakutan siya ng mga pulitiko dahil mas alam niya ang mga usapin kaysa sa kanila. Ang mataas na antas ng kapangyarihang burukratiko ay hindi nakikita ng media, pero doon napagpapasyahan ang lahat.

Namumuno si Noor nang hindi mukhang namumuno. Ang kapalit? Maging perpektong target.

Helena – Head of Digital Operations ng State

Government (Olympia, 46 taong gulang)

Kapangyarihan: imprastruktura, datos, pampublikong serbisyo

Halaga: kailangang protektahan ang isang buong estado gamit ang napakaliit na grupo

Kinokoordina ni Helena ang mga kritikal na sistema: digital na pagkakakilanlan, imprastruktura, serbisyong pangkalusugan, mga network ng paaralan, mga emergency.

Alam niya na ang isang pag-atake sa sistema niya ay mangangahulugan ng kaguluhan para sa milyun-milyong tao. Hindi kailanman namamatay ang telepono niya. Kailanman.

Isa siyang babaeng nagtatrabaho sa “kulay-abong panig ng kapangyarihan”: hindi pampulitika, hindi pribado. Iyong walang nakakakita pero doon nakasalalay ang lahat.

Ang kapalit? Palagiang pakiramdam ng kawalang-katiyakan.

Dana – Senior Venture Capitalist, \$3 bilyon na pinamamahalaang

pondo (Seattle, 42 taong gulang)

Kapangyarihan: siya ang nagpapasya kung sino ang mabubuhay at sino ang mamamatay sa mundo ng mga startup Halaga: maging isang makinang kaunti ang nadarama at sobra ang sinusuri

Namumuhunan si Dana sa mga kompanyang tech. Sapat nang sabihin niya ang “HINDI” upang wasakin ang isang proyekto. Sapat nang sabihin niya ang “OO” upang lumikha ng limampung trabaho. Taglay niya ang kalamigang kasintalas ng scalpel ng isang taong nakakakita ng talento at sinusuri ito nang walang

damdamin. Siya ang kabaligtaran ng romantisismo ng pagnenegosyo.

Simple ang kapangyarihan ng kapital: kung sino ang may pera, siya ang namamahala sa hinaharap ng iba.

Ginagawa niya ito nang hindi nanginginig. Ang kapalit? Naiiwan ang mga damdamin sa labas ng opisina. Palagi.

Epilogo — Washington

Ang Washington ay estadong hindi lamang gumagana: namumuno ito. Hindi nito ginagawa iyon sa pamamagitan ng mga slogan o kumperensiya, kundi sa pamamagitan ng mga kamay na nagpapagalaw sa teknolohiya, koordinasyon, pananaliksik, at imprastruktura. At sa loob ng sistemang ito, hindi humihingi ng puwesto ang mga babae: kinukuha nila ito.

Sila ang nagpapatakbo ng mga algorithm, ospital, daungan, enerhiya, kalawakan, seguridad, kapital. Wala silang panahong pag-usapan ang kanilang sarili, ni anumang interes na magustuhan.

Hindi maingay ang kanilang kapangyarihan. Ito ay pang-istruktura. Nakatago ito sa mga code, kontrata, pamantayan, at protocol. Ito ang kapangyarihang nagpapasya nang hindi kinukunan ng litrato.

Ang Washington ay hindi isang malambot na estado. Isa itong masalimuot na mekanismong umuubos sa mga hindi makasabay. At ang mga babaeng tumatagal sa ganoong taas ay hindi mga simbolo. Sila ay mga haligi.

Ipinapakita ito ng kabanatang ito: umiiral ang tunay na kapangyarihan, at dito ay may mukha itong babae.

Pagninilay — Washington

Ang kapangyarihan ng mga babae sa Washington ay hindi nagmumula sa kabaitan, kundi sa kakayahan. Hindi ito nagmumula sa “pagbibigay ng boses sa mga babae,” kundi sa katotohanang maraming babae rito ang may utak na kayang magpalipat ng buong mga sektor.

Ang Washington ay estado kung saan ang mahalaga ay ang kaya mong gawin, hindi ang sinasabi mong ikaw. At ang mga babaeng nangingibabaw sa kapaligirang ito ay nagbabayad ng napakataas na halaga: pag-iisa, labis na pagganap, mga pribadong buhay na naging panaklong na lamang, mga pagkakakilanlang itinayo sa mga resulta, hindi sa damdamin.

Ang kapangyarihan, ang tunay na kapangyarihan, ay hindi gantimpala. Ito ay pasanin. At ang mga tunay na nagpapasan nito ay hindi nagrereklamo. Pinapasan nila ito. At nagbabayad sila araw-araw para sa pagkakaiba ng anyo at kahalagahan.

Sa estadong ito, walang puwang para sa “halos.” Alinman sa makasabay ka, o uubusin ka nila.

Nakasabay ang mga babae ng Washington. At madalas ay nalalampasan pa nila.

Liham ng May-akda

Naranasan ko ang kapangyarihan nang malapitan, bago ko pa naunawaan na isusulat ko ito balang araw. Sa White House, noong sina Bill at Hillary Clinton ang sentro ng mundo, tinatawag nila akong “Mr. Frega.” Ang unang taga-Calabria na nakilala nila. Ang iba, dahil sa nakaraan ko sa Gillette, ay tinatawag akong “Balde-man”: isang tagaputol, isang tagatapos, isang lalaking hindi kailanman lumilihis sa linya.

Mula noon, hindi na ako humahanga sa kapangyarihan. Nakikilala ko ito. Sinusukat ko ito. Alam ko kung kailan ito totoo at kung kailan ito teatro lamang. Sa Washington, walang silbi ang mga teatro. Dito, ang kapangyarihan ay kasingkongkreto ng bakal ng mga daungan, kasimbilis ng mga server, kasingrupok ng isang maling naitakdang algorithm, kasingmahal ng isang pasyang hindi na mababawi.

At ipinaaalala ng mga babaeng nagpapasan nito sa kanilang mga balikat ang isang simpleng bagay: ang kapangyarihan ay hindi pribilehiyo. Ito ay pananagutan. At ang mga tunay na mayroon nito ay hindi nagsasabi nito: ipinapakita nila ito.

WEST VIRGINIA

Ang West Virginia ay isa sa mga pinakasugatang lugar sa Amerika. Ito ay mga bundok, minahan, opioid, kawalan ng trabaho, hiwalay na mga simbahan, marurupok na paaralan, wasak na mga pamilya. Isa ito sa mga estadong nawalan ng lahat: ng mga industriya nito, ng mga kabataan nito, ng kalusugan nito, ng tiwala nito.

Dito, hindi nabubuhay ang babae: hawak niya ang mga guho.

Ang Babae ng mga Saradong Minahan – 53 taong gulang

Buong mga bayan ang nabuhay sa karbon. Pagkatapos ay isinara nila ang lahat. Nanatili ang mga tao, pero hindi ang mga trabaho.

Si Linda ay asawa ng isang minero. Ngayon ay nabubuhay siya sa dalawang maliit na trabaho, kasama ang isang asawang may sakit sa бага, at isang anak na lalaking pumanaw na.

Ang kanyang pagkawala ay pang-industriya: tinalikuran ng Estado ang buong sektor at iniwan sa mga babae ang pagpulot sa natitira.

Ang Babae sa Krisis ng Opioid – 37 taong gulang

Ang West Virginia ang sentro ng pagkawasak na dulot ng opioid sa Amerika. Nawalan si Emily ng kapatid na babae, nagpapagaling ang kapatid niyang lalaki, at ang asawa niya ay hati sa pagitan ng adiksiyon at katinuan.

Nagtatrabaho siya sa isang community center, nakikita araw-araw ang binabalewala ng natitirang bahagi ng bansa.

Ang kanyang pagkawala ay kapwa medikal at pampulitika: biktima siya ng isang sistemang sumira sa isang henerasyon.

Ang Babae ng Kailaliman ng Appalachia – 44 taong gulang

Mga bundok na nagbubukod, mga kalyeng walang ilaw, imposibleng mga distansiya.

Nakatira si Karen sa isang nayong may pitong daang katao. Mahihirap ang mga paaralan, malayo ang pangangalagang pangkalusugan, at walang galaw ang ekonomiya.

Ang buhay niya ay kasintahimik at kasingtigil ng tanawin. At walang nakakakita sa kanya.

Ang kanyang pagkawala ay heograpiko.

Ang Babaeng Nagtuturo Kung Saan Walang May Gusto – 29

taong gulang

Napakabihira ng mga batang guro rito. Nanatili si Megan dahil walang ibang may gusto.

May mga klase siyang may mga batang may trauma, marurupok na pamilya, at walang anumang rekursu. Purong tapang ito, pero

hindi siya ginagantimpalaan ng sistema.

Ang kanyang pagkawala ay pang-institusyon: hinihingi sa kanya ng Estado ang lahat at walang ibinabalik.

Epilogo – West Virginia

Ang West Virginia ay isang malupit na paalala: kapag bumagsak ang isang ekonomiya, bumabagsak ang isang buong lipunan.

Ang babae ang naiwang tanging haligi. Pero hindi sapat ang isang haligi upang suportahan ang isang bundok.

Pagninilay – West Virginia

Ang pagkawala ng mga babae rito ay nagmumula sa pagpapabaya. Walang ibang bansang hinayaang mabulok nang ganito. At ang mga babae ang nagbabayad ng pinakamataas na halaga: pag-aalaga, pakikipagbuno upang mabuhay, katahimikan, mga tradisyong sumasakal na parang mga hawla.

Dito, ang pagtitiis ay hindi birtud. Ito ay pangangailangan.

WISCONSIN

Ang Wisconsin ay isang kabalintunaang heograpiko at emosyonal: isang estadong pang-agrikultura at pang-industriya, matigas at malumanay, malawak, at nakasasakal. Beer, gatas, mga pabrika, mga kagubatan, nagyeyelong mga lawa. Mayayamang unibersidad, walang lamang kanayunan, mga lungsod na nagpupumilit huminga. Dito, hindi naglalaho ang mga babae ginagawa silang normal, na para bang kasama sa kontrata ng kapanganakan ang bigat ng pakikipagbuno upang mabuhay.

Ang Babae ng Gatasan – 45 taong gulang

Ang Wisconsin ay gatas. Pero sa likod ng bawat galon ay may mga likod na bumabaluktot, mga tuhod na sumisigaw, mga buhay na ilang dekada nang walang Linggo.

Gumigising si Sarah nang 4:00 ng madaling-araw. Hindi dahil sa birtud: dahil sa pangangailangan. Mga bakang gagatasan, mga makinang hindi nagpapatawad sa pagkakamali, walang katapusang burukrasya, niyebeng bumubura sa mga daan at sa pag-asa. Maraming lalaki ang bumagsak nang tumigil ang agrikultura sa pagiging trabaho at naging isang nakamamatay na loterya. At ang mga babae? Sila ang humawak sa timon nang hindi kailanman pinangalanang kapitan.

Ang pagkawala ni Sarah ay pang-agrikultura, sistematiko, at malupit.

Siya ang gumagawa ng lahat. Siya ang nagpapanatiling nakalutang ng negosyo ng pamilya. Gayunman, sa lipunan ay hindi siya umiiral, isa siyang multong lumilikha ng kita.

Ang Babae ng Milwaukee – 34 taong gulang

Ang Milwaukee ay bukas na sugat: isang malupit, hindi pantay, at nagpapatong-patong na lungsod. Pumapailanlang na antas ng kahirapan, mga pinabayaang paaralan, at karahasang hindi katanggap-tanggap.

Nagtatrabaho si Jasmine sa isang paaralang kulang sa guro, pondo, at hinaharap. May dalawa siyang anak at isang kinakasama na naroroon lamang kapag hindi siya kailangan. Tuwing umaga, dumaraan siya sa mga komunidad kung saan walang nagsasalita tungkol sa mga pangarap: dito, ang pokus ay malampasan ang linggo.

Ang kanyang pagkawala ay panlungsod.

Ginagamit at inuubos siya ng lungsod. Tinatawag siya nitong “malakas,” isang insultong nagkukunwaring papuri.

Ang Babae ng Pabrika – 51 taong gulang

Ang industriya ng Wisconsin ay hindi na iyong dating nangangako ng katatagan at pagreretiro. Ngayon, isa itong laro ng roulette mas mahahabang shift, sapilitang overtime, at bumababang sahod habang tumataas ang halaga ng pamumuhay.

Beterana si Maria ng linya ng produksiyon: gasgas na mga pulso, sirang likod, walang anumang palugit. Inuulit niya ang iisang kilos nang libu-libong beses, na para bang ang katawan niya ay isang makinang napapalitan.

Ang kanyang pagkawala ay pang-industriya.

Ito ang pagiging hindi nakikita ng manggagawang babae na nagpapanatiling gumagalaw ang lahat nang walang bumabanggit sa kanya sa mga opisyal na talumpati.

Ang Babae ng Malamig na Hilaga – 57 taong gulang

Ang Hilagang Wisconsin ay ibang planeta: walang katapusang mga kagubatan, tahimik na mga lawa sa ilalim ng ilang metrong yelo, pag-iisang hindi humihingi ng iyong pahintulot.

Nakatira si Karen sa isang kubo malapit sa Superior. Kalahating taon ang tagal ng niyebe. Parusa ang mga distansiya: milya-milyang walang lamang daan ang naghihiwalay sa lahat mula sa sibilisasyon. Dito, hindi naglalaho ang mga babae: dahan-dahan silang natutunaw, parang singaw sa lamig.

Ang kanyang pagkawala ay pangklima at heograpiko.

Walang nakakakita sa kanya dahil walang nakararating doon.

Epilogo – Wisconsin

Gumagana ang estado. Umaandar ang mga pabrika. Nagpoprodyus ang mga bukid. Tinitiiis ng mga lungsod ang dagok. At palagi, sa likod ng bawat piraso ng marupok na balanseng ito, may isang babaeng gumagawa ng marumi at tahimik na trabaho. Pero walang nagsasabi niyon. Hindi dahil may malisya. Dahil mas maginhawa nang ganoon.

Pagninilay – Wisconsin

Ang pagkawala rito ay nagmumula sa isang nakalalasong dogma: “ang babae ng Midwest ay likas na malakas.” Isang maginhawang kuwento para sa mga ayaw makita ang halaga ng lakas na iyon. Hindi ito birtud. Hindi ito talentong genetiko. Ang pakikipagbuno niya upang mabuhay ay nagkukunwaring tungkuling moral. At kapag ang pakikipagbuno upang mabuhay ay naging ugali, ang buhay ay tumitigil sa pagiging buhay.

WYOMING

Ang Wyoming ay isang kawalang humihinga. Isang lupain ng matutulis na bundok, walang katapusang mga parang, isang hanging hindi kailanman tumitigil, malayang gumagalang mga kabayo, mga balon ng langis, mga trak, karbon, at distansiya. Dito, ang espasyo ay hindi konsepto: isa itong puwersang humuhubog sa iyo.

Ito ang estadong may pinakakaunting populasyon sa Amerika. At isa sa pinakamapanganib para sa mga babae. Dahil dito, ang buhay ay hindi pinagtatalunan: hinaharap ito. Pisikal ito, araw-araw, ganap. At walang proteksiyong hindi mo kayang itayo nang mag-isa.

Ang Babae ng Rancho – 49 taong gulang

Nakatira si Kim sa isang ranchong kasinlaki ng isang county. Ang mga araw niya ay ipu-ipo ng mga emergency: mga siya ng kabayo, mga hayop, mga panganganak nang alas-tres ng madaling-araw, mga bakod na pinunit ng hangin, mga mandaragit, niyebeng hanggang tuhod.

Nagtatrabaho ba siya na parang lalaki? Hindi. Mas mabigat ang trabaho niya kaysa sa karamihan ng mga lalaki. Dahil habang sila ay nababali nang isang beses at bumabagsak, siya ay nababali nang sampung beses at nagpapatuloy.

Pero sa mata ng mundo, hindi siya tao: isa siyang tungkuling pang-agrikultura, isang elementong pang-operasyon ng ari-arian, isang presensiyang ipinagwawalang-bahala.

Ang kanyang pagkawala ay pang-agrikultura, pang-istruktura, ginawang normal.

Ang Babae ng Oil & Gas – 37 taong gulang

Nakalubog si Alex sa malumanay na impiyerno ng enerhiyang Amerikano. Imposibleng mga shift, nakamamatay na lamig, mga kapaligirang pinangingibabawan ng mga lalaki kung saan mas matalas ang mga biro kaysa sa mga talim. May kakayahan siya, malinaw ang isip, at handa. Higit pa kaysa sa marami na mas malaki ang kita kaysa sa kanya. Dumarating sa kanya ang paggalang nang hulugan, na parang pabor. Ang natitira ay

katahimikan, mga parinig, at pagsisikap. Propesyonal, pisikal, at sikolohikal.

Ang kanyang pagkawala ay pang-industriya at sekswal:

hindi siya hindi nakikita dahil wala siyang kakayahan, kundi dahil masyado siyang may kakayahan sa isang lugar na ayaw siyang tanggapin.

Ang Babae ng Maliliit na Bayan – 55 taong gulang

Dito, ang mga bayan ay hindi bayan: mga sentro sila ng paglaban na may dalawandaan–tatlong daang naninirahan. Isang simbahan, isang tindahan, dalawang daan, isang part-time na sheriff.

Ginagawa ni Linda ang lahat ng nagpapanatiling nakalutang ng komunidad: bangko, botika, boluntaryong gawain, pamimili ng pagkain para sa matatanda, pag-aalaga ng mga bata, mga emergency, mga komite, mga libing, suporta, presensiya.

Siya ang mekanismong pantao na pumipigil sa pagguho ng maliliit na komunidad.

Gayunman, walang nakakakita sa kanya. Ang pag-iral niya ay ipinagwawalang-bahala, awtomatiko, na para bang iyon ang papel na nakasulat sa manwal.

Ang kanyang pagkawala ay pansibiko: pundamental pero hindi kinikilala.

Ang Babae ng mga National Park – 32 taong gulang

Yellowstone, Grand Teton, mga teritoryong akala ng lahat ay kilala nila pero walang tunay na nakakakilala.

Siya ay isang ranger, isang guide, isang biologist, at isang taong mapanuri. Naririnig niya ang ingay ng mga hayop bago pa sila dumating. Nababasa niya ang mga bakas, ang lupa, at ang mga emergency. May tunay siyang kapangyarihan sa tanawin, pero wala siyang komunidad. Namumuhay siyang nakahiwalay tulad ng isang naninirahan sa isang di-nakikitang hangganan: sobrang kalikasan upang madamang bahagi siya ng sibilisasyon, sobrang pananagutan upang pahintulutan ang sarili na maging marupok.

Ang kanyang pagkawala ay propesyonal at heograpiko:

naroroon siya, mapagpasya, pero malayo sa lahat.

Epilogo – Wyoming

Ang Wyoming ay mabangis na maganda, nakapipigil-hiningang maganda at malupit hanggang sa banta sa buhay.

Ang mga babae rito ay hindi binabalewala: hinihigop sila ng tanawin.

Tinatangay sila ng hangin nang piraso-piraso, inuubos sila ng distansiya, inuukit sila ng pag-iisa na parang batong bulkaniko. At sa huli, hindi na nila alam kung saan nagsisimula ang babae at saan nagtatapos ang teritoryo.

Pagninilay – Wyoming

Ang pagkawala ng babae rito ay nagmumula sa kalikasan mismo: espasyo, lamig, katahimikan, pagkakahiwalay.

Nagiging bahagi ng teritoryo ang babae, na para bang hindi niya kailangan ng mga karapatan, proteksiyon, isang network, o komunidad.

Pero kabaligtaran iyon mismo. Dahil nga nabubuhay siya sa pinakamalupit na bahagi ng Amerika, mas kailangan niya ng proteksiyon kaysa sa iba.

At sa halip, hinihingi sa kanya na maging bato. Maging tanawin. Maglaho nang walang tunog.

Ferdinando Frega